

Nr 236.

Av herr **Sjödahl m. fl.**, om anslag till folkskolebarns ferie- och studieresor.

Sedan ett 40-tal år tillbaka har staten genom beviljande av nedsättning i biljettpriset å statens järnvägar särskilt understött folkskolebarns studieresor. Vid 1911 års riksdag uppfördes under åttonde huvudtiteln ett ordinarie förslagsanslag å 30,000 kronor till understödjande av dels folkskolebarns resor till landet under sommarferierna, dels ock folkskolebarns studieresor. Anslag för ändamålet har sedan under en lång följd av år utgått med växlande belopp. Då det var som högst, utgjorde det ej mindre än 265,000 kronor. Enligt beslut av 1922 års riksdag indrogs på grund av den rådande depressionstiden anslaget till studieresor, men för folkskolebarns ferieresor beviljades 125,000 kronor. 1924 års riksdag uttalade sig för att på grund av det behjärtansvärda ändamålet anslag borde utgå även till studieresor och begärde på samma gång en utredning i syfte att bringa ned anslaget att motsvara järnvägarnas självkostnader. En sådan utredning kom till stånd och visade att anslaget kunde väsentligt nedsättas, och Kungl. Maj:t föreslog i särskild proposition (nr 208) till 1925, att i riksstaten skulle upptagas ett ordinarie förslagsanslag till understödjande av folkskolebarns ferie- och studieresor av 90,000 kronor. Av dessa beräknades 55,000 kronor för ferieresor och 35,000 kronor för studieresor. Riksdagen biföll, vad Kungl. Maj:t sålunda föreslagit. Anslaget utgick sedermera med oförändrat belopp till och med budgetåret 1931/32. Vid 1932 års riksdag kom åter rådande depressionstid i betraktande vid utmätande av anslag för ändamålet. Anslag till studieresor beviljades icke, men till ferieresor anslogos 50,000 kronor. Organisationsnämnden hade uttalat, att de bidrag, som utginge till möjliggörande av medellösa och svagt bemedlade barns vistelse på landet under ferierna, vore av den art, att de icke utan tvingande skäl borde indragas. På grund av den ytterligare skärpta depressionen beviljades vid 1933 års riksdag med anledning av förslag från granskningsnämnden anslag varken till ferieresor eller studieresor, men att indragningen ansågs tillfällig bevisas därav, att anslagsrubriken upptogs i riksstaten utan angivet belopp. Anslag för ändamålet beviljades ej heller för budgetåret 1934/35 och ej heller i årets statsverksproposition har sådant anslag föreslagits.

Då konjunkturerna nu förbättrats, synes tiden vara inne att — i likhet med vad som skedde i samband med den föregående depressionens lät-

tande — åter bevilja anslag för det behjärtansvärda ändamål, varom här är fråga.

Folkskolebarnens studieresor äro av synnerligen stor betydelse. Genom dem beredes tillfälle åt barn, som eljest äro bundna vid sin egen trånga krets, att få se och studera något mera av sitt land, att lära känna dess växlande natur, att göra bekantskap med historiskt bemärkta orter och att iakttaga olika sidor av landets arbetsliv, varigenom skänkes en konkret och levande komplettering till vad de fått lära i geografi och historia. En sådan resa stärker på ett effektivt sätt de ungas känsla av samhörighet med sitt land och sitt folk. Att en gång få vara med om en studieresa står som ett i hög grad eftersträfvansvärt framtidsmål för skolans barn, och de, som ha förmånen att göra en sådan, hava därmed vunnit ett minne för livet. Erfarenhet visar, att hem, som ha det ekonomiskt svårt, göra de största ansträngningar för att hjälpa sina barn att komma med på en studieresa. Kostnaden för själva resan är givetvis den mest betydande utgiften, och försvinnandet av anslaget till folkskolebarnens studieresor har haft till följd, att många barn, särskilt sådana som tillhöra obemedlade hem, ha måst avstå det tillfälle till kunskap och rekreation, som en studieresa erbjuder. Det skäl till särskilda förmåner i fråga om biljettpriiser, som ansetts böra beredas barnen i våra folkskolor och dem närstående läroanstalter (seminariums övningsskola, folkskolans högre avdelning, fortsättningsskola, högre folkskola), kvarstår alltså med oförminskad styrka.

Här må nämnas, att man i våra grannländer gör väsentligt mera för barnen i förevarande hänseende. I Danmark gäller, att en klass vid alla offentliga skolor i stad och på land, såväl statsskolor som kommunala skolor, äger rätt att en gång årligen *utan avgift* företaga en skolresa på statens järnvägar. I fråga om skolor med parallellavdelningar förstås alla elever på samma stadium, även om de äro fördelade på flera avdelningar och på flera linjer. Resan kan vara intill 10 dagar. Tanken är, att varje barn i skolan skall hava tillfälle att en gång under sin skoltid deltaga i en sådan resa. Även i Norge finnas förmånligare anordningar på förevarande område än hos oss.

Vad feriebarnen beträffar, gäller det en social välfärdsfråga av stor räckvidd. Man måste instämma med organisationsnämnden däri, att det här är fråga om ett anslag, som icke utan tvingande skäl bör indragas. Anslaget bereder tillfälle åt obemedlade och svagt bemedlade barn från städer och andra större samhällen, att från de trånga, ofta osunda förhållanden, vari de tvingas att leva, få komma ut till landet för att få andas stärkande lantluft och röra sig fritt i skog och mark. Vistelsen i ett gott verkligt lanthem kan också i och för sig få en stor uppfostrande betydelse.

Det må här även framhållas, att nu gällande taxebestämmelser för statens järnvägar ställa sig ogynnsammare i fråga om ferieresor än beträffande studieresor för folkskolebarn, fastän det rätt en i det hela enhälligt mening

om att ett understödjande av resor av förra slaget vore särskilt påkallat. Folkskolebarn ha vid studieresor samma nedsättning, som gäller för skolorngdom i allmänhet, däribland lärjungar vid allmänna läroverk och privata flickskolor, och som innebär, att befordran i tredje klassens vagn får ske mot en avgift, motsvarande 37,5 procent av den för person över 12 år gällande befodringsavgiften för enkel resa, en nedsättning, som beviljas, utan att statens järnvägar erhålla kompensation från något särskilt anslag. För feriebarn däremot måste avgift erläggas med 50 procent av den för person över 12 år stadgade avgiften, vilket betyder, att för barn under 12 år ingen nedsättning alls beviljas.

I det föregående har redan antytts, att det särskilda anslaget för folkskolebarns ferie- och studieresor egentligen är avsett att bereda ersättning åt statens järnvägar för förluster, som resorna i fråga kunde föranleda. I ett yttrande, som ingick i den för 1925 års riksdag framlagda utredningen, vilken föranledde återinförande av bidrag till folkskolebarns studieresor, anförde järnvägsstyrelsen, att den indragning av anslag för dylika bidrag, som skett, medfört en väsentlig nedgång i studieresornas antal och att ett återinförande av detsamma icke skulle lända till men för järnvägarnas ekonomi utan torde — särskilt om man såge saken på lång sikt — för statsbanorna medföra ökad trafikfrekvens och i sin mån ökade inkomster, och vederbörande departementschef ansåg, att samma skäl kunde anföras för bidrag till ferieresor. Ett återinförande av det anslag, som här är i fråga, synes stå i linje med de olika slag av billighetsresor, som för närvarande anordnas av statens järnvägar för att åvägabringa en ökad resandefrekvens.

Slutligen må erinras om att de enskilda järnvägar, vilka beviljat nedsättning i biljettpriset för folkskolebarns ferie- och studieresor i likhet med statens järnvägar, icke ansett sig böra följa statens exempel vid depressionens inträde utan bibehållit de gynnsammare villkoren. Detta tyder på att resorna icke torde vara ekonomiskt betungade för järnvägarna.

Det förhållande, varom nu erinrats, har medfört, att man helt naturligt sökt att så långt möjligt anlita enskilda järnvägar för ferie- och studieresor. Detta har givetvis haft till följd en ensidighet i studieresornas förläggning och feriebarnens placering, som långt ifrån är önskvärd.

Såsom vi redan angivit, anse vi, att nu, då förbättring av konjunkturerna inträtt och det skäl, som föranlett indragning av anslaget till folkskolebarns ferie- och studieresor, sålunda bortfallit, tiden är inne för ett återupptagande i budgeten av detta ur nationell och social synpunkt betydelsefulla anslag.

Då det synes vara uppenbart, att kungl. järnvägsstyrelsen icke är benägen att medgiva nedsättning av avgifterna för folkskolebarns ferie- och studieresor, utan att ett anslag åter uppföres i riksstaten för samma ändamål, få vi, som under nuvarande ekonomiska förhållanden ej anse oss kunna föreslå det förut utgående anslaget å 90,000 kronor, med stöd av vad som i det föregående anförts hemställa,

att riksdagen måtte till folkskolebarns ferie- och studieresor anvisa ett förslagsanslag av 45,000 kronor att utgå enligt de villkor och bestämmelser, som Kungl. Maj:t kan finna skäligt att föreskriva.

Stockholm den 23 januari 1935.

Edg. Sjödahl.

Georg Branting.

John Björck.

N. S. Norling.
